

AYANCIK VE ÇEVRESİNİN TURİZM POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

İsa UĞUR*

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, Ayancık ve yakın çevresinin sahip olduğu çeşitli turizm potansiyellerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak literatür taraması ile kavramsal çerçevesi ele alınmıştır. İkinci olarak, Ayancık ilçesiyle ilgili mevcut durumun belirlenmesi için bölgeye 2023 yılı Haziran ayında 3 günlük saha gezisi düzenlenmiş ve mevcut turizm varlıkları yerinde incelenmiştir. Ayancık ilçesi Sinop ilinin kültürel, doğal ve ekoturizm zenginliği olan, ancak bunların turizm potansiyelinin ön plana çıkmadığı ilçesidir. Bu bağlamda, Ayancık ilçesinin sahip olduğu kültürel ve doğal güzellikleri ortaya çıkarmak ve bunların tanıtımını yapmak bölgeye gelecek olan potansiyel turistler açısından önem arz etmektedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, Ayancık ve çevresindeki tarihi ve somut kültürel varlıklar ile doğal güzellikler, bölgenin turizm potansiyelini belirleyen güçlü unsurlar olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte, ulaşım imkanlarının yetersizliği, yolların bakımsızlığı ve iletişim kanallarındaki olumsuzluklar bölgenin turizm açısından eksik ve zayıf yönlerini oluşturmaktadır. Ayancık çevresindeki coğrafi yapılar ve kültürel unsurlar, İnaltı Mağarası, İnaltı Kanyonu, Akgöl Yaylası, Stefan (İstefan) Koyu, Otmanlı Çeşmesi gibi doğal zenginliklerin yanı sıra geleneksel mimari örneklerini barındıran köyler ve şehir merkezinde bulunan Çangal ve Belçika evleri, Tarihi Askerlik Şubesi, Archangelos Kilisesi ve Tarihi Yalı Cami gibi belirgin kültürel miras unsurları bölgenin turizm potansiyelindeki çeşitliliğini göstermektedir. Bölgedeki turizm çeşitliliğinin etkili bir şekilde tanıtılması ve pazarlanması, turizm hedeflerine hızlı bir şekilde ulaşmayı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Turizm Potansiyeli, Turizm Çeşitliliği, Sinop-Ayancık.

RESEARCH ON DETERMINING THE TOURISM POTENTIAL OF AYANCIK AND ITS SURROUNDINGS

ABSTRACT

The aim of this study is to reveal the various tourism potentials of Ayancık and its immediate surroundings. In line with this purpose, firstly, the conceptual framework was discussed through a literature review. Secondly, in order to determine the current situation of Ayancık district, a 3-day field trip was organized in June 2023 and the existing tourism assets were examined on site. Ayancık district is a district of Sinop province with cultural, natural and ecotourism richness, but its tourism potential has not come to the forefront. In this context, it is important for tourism to reveal the natural, cultural and historical beauties of Ayancık district and to promote them. "The results of the study indicate that the historical and tangible cultural assets as well as the natural beauty in Ayancık and its surroundings have been identified as strong determinants of the region's tourism potential. However, factors such as inadequate transportation facilities, poorly maintained roads, and negative aspects in communication channels constitute the region's deficiencies and weaknesses in terms of tourism. The geographical structures and cultural elements surrounding Ayancık, such as the İnaltı Cave, İnaltı Canyon, Akgöl Plateau, Stefan (İstefan) Cove, Ottoman

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 07.05.2024; Yayına Kabul Tarihi: 25.06.2024

* Dr. Öğretim Üyesi, Karabük Üniversitesi, Safranbolu ŞYDMYO, KARABÜK;
ORCID ID: 0000-0002-4592-8641, E-posta: isaugur@karabuk.edu.tr

Fountain, along with villages housing traditional architectural examples, and prominent cultural heritage sites within the city center like the Çangal and Belçika houses, the Historical Military Office, Archangelos Church, and the Historical Yalı Mosque, demonstrate the diversity in the region's tourism potential. Effectively promoting and marketing the diversity of tourism in the region will facilitate the rapid attainment of tourism objectives.

Keywords: Tourism Potential, Tourism Diversity, Sinop-Ayancık.

Giriş

Ülkelerin ve bölgelerin sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan ilerlemesinde ve gelişiminde turizmin belirgin bir rol oynadığı bir gerçektir. Bu bağlamda turizm sektörü, bu gelişime en büyük katkıyı sağlayan sektörler arasında öne çıkmaktadır. Günümüzde meydana gelen turizm hareketliliği, küresel düzeyde geniş bir etki yaratmakta ve bu gelişim ivmesi hızla artmaktadır.

İnsanlar farklı bölgelerin sahip oldukları turizm çeşitliliklerini merak etmeye ve tatil planlarını ve tercihlerini bu doğrultuda yapmaya başlamıştır (Kutlu, 2021:59). Bu bağlamda Alternatif turizm kapsamında turistlerin istek ve ihtiyaçları farklılık göstermekte olup, bölgenin kültürel ve doğal güzellikleri hem yerel hem de ulusal düzeyde turizm potansiyeli açısından önem arz etmektedir (Williams vd., 2002:5). Bir bölgenin sahip olduğu tarihi-kültürel varlıkları ve doğal güzellikleri o bölgenin turizm açısından kullanılabilirliğini artırmaktadır (Apak, 2023).

Apak vd. (2023:1161) tarafından yapılan araştırmaya göre, Covid-19 salgını ile birlikte turistlerin seyahat motivasyonları ve tercihlerinde belirgin değişiklikler meydana gelmiştir. Bu süreçte turistlerin kalabalık mekanlardan kaçınma eğilimi artmış ve şehir hayatından uzaklaşmak isteyen bireyler, huzur içinde seyahat etmek amacıyla daha çok doğa ile iç içe ve yavaş yaşam alanlarını tercih etmeye başlamıştır. Özellikle pandemi döneminden sonra turistlerin tercihleri, turizm ürünlerine bakış açısı ve destinasyonlara ilgileri değişim göstermiştir (Wang ve Ackerman, 2019:130; Yaşar, 2020:1; Jafari vd.,2020:1; Gössling, Scott ve Hall, 2020: 2).

Günümüzde turizme kaynak oluşturan çekiciliklerin ve değerlerin, bölge ekonomisine katkısının daha da önemli hale geldiği görülmektedir (Gündüz ve Erdem, 2011:3). Değişen turist tercihleri ve turist profili (Akyurt, 2022:185) turizmin kültürel turizm, eğlenme ve dinlenme turizmi, inanç turizmi, eko turizm, miras turizmi, agro turizm gibi farklı turizm çeşitlerinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Demir ve Çevirgen, 2006).

Bir bölgenin turizm potansiyelini geliştirmesi ve turizm gelirini maksimize etmesi için, ilgili bölgenin gelişmişlik düzeyinin yüksek olması gerektiği ve turizm çeşitliliğine uygun olarak, paydaşlarla iş birliği içinde yapılan yatırımların önemli olduğu gözlemlenmektedir. Turizm hareketliliğinin artırılması için bir yöre/bölge üzerinde ilgili paydaşlar tarafından fikirlerin öne sürülmesi, farklı turizm çalışmalarının faaliyete geçirilmesi ve etkili bir turizm planının oluşturulması bölge turizm gelişmesinde ve tanıtılmasında önem arz etmektedir. Turizme yönelik plan ve politikaların etkin ve verimli bir biçimde yapılması gerekmekte birlikte etkili ve verimli bir şekilde oluşturulmayan plan turizm gelişimini olumsuz yönde etkileyerek bölge turizm gelirlerinin azalmasına ve yerel halkın bundan olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır (Çam ve Çılgınoğlu, 2021:157-158).

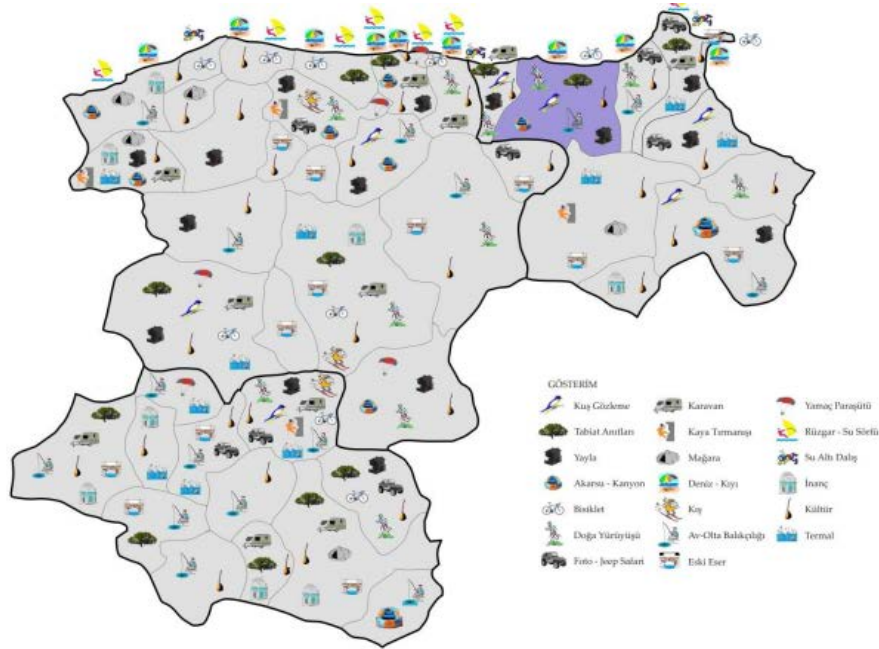
Ayancık, Türkiye'nin Kuzey Anadolu coğrafyasında bulunan Sinop ilinin önemli turistik ilçelerinden biridir. Karadeniz Bölgesi'nin Batı Karadeniz kesiminde konumlanmıştır. Bu ilçe,

Karadeniz'in kuzeyinde yer almakta olup sınırları, kuzeyde Karadeniz Denizi'ne, güneyde Bo-yabat ve Taşköprü ilçelerine, batıda Türkeli ilçesine ve doğuda ise Erfelek ilçesine komşudur. Ayancık, zengin tarihi, doğal çekicilikleri ve kültürel mirasıyla önemli bir turizm potansiyeline sahip bir ilçedir. Doğal güzelliklerinin, kültürel mirasının ve endüstriyel değerlerin uygun şe-kilde değerlendirilmesi, bölgeye ekonomik canlılık getirebilir. (Kaya ve Yılmaz 2018:185, Kaya 2015:100). Kaya (2015:239) Ayancık'ın ekoturizmi üzerine yaptığı çalışmada doğa yürüyüşü mağara turizmi, av turizmi, kamp ve karavan turizmi yat turizmi kültür turizmi agro turizm gibi birçok turizm çeşitliliğinin oluşunu tespit etmiştir.

Ayancık ve Çevresinin Turizm Potansiyeli

Ayancık, Türkiye'nin ilk sanayi kasabalarından olup sahip olduğu tarihi-kültürel değer-ler, doğal güzellikleri ile bölgesine ve ekonomisine olumlu etki sağlayabilecek kapasiteye sahip-tir. Ayancık'ın somut kültürel değerleri ve mevcut olan birçok turizm türü için turizm çeşitlilik-leri sunarken, özellikle doğaya dayalı turizm aktivitelerine uygun alanlar olduğu tespit edilmiş-tir. Ayancık ve çevresi, sadece somut tarihi yapılarla değil, aynı zamanda doğal güzellikleri ve rekreasyonel aktiviteleriyle (Kaya, 2015:90) de kültürel turizmin canlılığına katkı sağlayacak önemli bir potansiyele sahiptir. Günümüzde turizm tercihlerinde ve hareketliğinde doğaya ve kültürel alanlara yönelim arttığı görülmektedir (Demir ve Çevirgen, 2006:155). Kaya (2015:1) tarafından yapılan çalışmada Ayancık'ta, doğa yürüyüşleri (İnaltı Kanyonu), mağara keşifleri (İnaltı Mağarası), av tutkunları için özel alanlar, biyoçeşitlilik açısından zengin bölgeler, kamp ve karavan tutkunları için uygun mekanlar (Gebelit Koyu, Kuğuyalısı, Akgöl, Saray Gölü), deniz-cilik meraklıları için liman olanakları (Çaylıoğlu Limanı), kültür zenginliklerini keşfetme fırsatı (Keten dokumacılığı), endüstriyel geçmişi anlamak için kalıntıları ziyaret etme imkanı (Zingal TAŞ endüstriyel mirası) gibi çeşitli etkinlikleri içermekte olup, bu etkinlikler bölge için önemli turizm potansiyeli niteliğindedir. Kaya ve Yılmaz (2018:155) da bu turizm faaliyetlerine ek ola-rak Ayancık'ta endüstriyel miras turizmi potansiyelin olduğunu ve oluşturulacak endüstriyel miras rotaları diğer turizm türleriyle birleştirilebileceğini belirtmektedir.

Şekil 1'de Ayancık ve çevresinin konumuyla ilgili bilgiler ve turizm çeşitliliğini gösteren bir diyagram bulunmaktadır.

Şekil 1. Ayancık Turizm Çeşitliliği.

Kaynak: Yıldız, 2013

Bu harita, çeşitli aktivitelerin ve turistik alanların gösterildiği bir bölgenin haritasıdır. Harita üzerindeki ikonlar her biri spesifik bir aktivite veya turistik özelliği temsil eden semboller olarak kullanılmıştır. Bu harita, bölgedeki doğal, kültürel ve rekreasyonel kaynakların kapsamlı bir envanterini sunmaktadır. Her bir sembol, belirli bir aktiviteyi veya turistik özelliği temsil ederek ziyaretçilerin ilgi alanlarına göre plan yapmalarına olanak sağlamaktadır. Bölgenin turizm potansiyelini artırmak ve sürdürülebilir turizmi teşvik etmek amacıyla, bu tür tematik haritalar önemli bir araç olarak değerlendirilebilir. Harita üzerindeki bölgelerde yer alan bazı aktivite örnekleri aşağıdaki gibidir:

Kuzey Bölgesi: Rüzgâr ve su sörfü, bisiklet, doğa yürüyüşü, mağara turizmi, yayla turizmi, kuş gözlemciliği gibi aktiviteler

Batı Bölgesi: Deniz ve kıyı turizmi, akarsu ve kanyon aktiviteleri, termal turizm, mağara turizmi, doğa yürüyüşü, bisiklet gibi aktiviteler

Güney Bölgesi: Doğa yürüyüşü, bisiklet, termal turizm, yayla turizmi, kuş gözlemciliği, tarihi eser ziyaretleri gibi aktiviteler

Doğu Bölgesi: Yamaç paraşütü, kaya tırmanışı, su altı dalış, doğa yürüyüşü, bisiklet, kuş gözlemciliği, kültürel geziler, tarihi eser ziyaretleri gibi aktiviteler

Araştırma Yöntemi

Çalışmada araştırma yöntemi olarak ilk aşamada, belirlenen amaç doğrultusunda ilgili mevcut bilgi ve çalışmaları belirlemek için literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması, araştırmacıya konuyla ilgili daha önce yapılmış çalışmaları anlama ve mevcut bilgiyi sentezleme fırsatı sağlamıştır. Bu adım, araştırmanın bağlamını anlamak ve yeni araştırmanın katkılarını belirlemek için önemli bir temel oluşturmaktadır.

İkinci aşamada, Ayancık ilçesiyle ilgili mevcut durumun derinlemesine incelenmesi için bölgeye 25-28 Haziran ayında 3 günlük bir saha gezisi düzenlenmiştir. Bu saha gezisi, araştırmacının belirli coğrafi bölgeyi ziyaret etmesini ve turizm varlıklarını yerinde incelemesini sağlamıştır. Saha gezisi sırasında, doğrudan gözlem yaparak ve yerel kaynaklardan bilgi toplayarak mevcut turizm potansiyeli ve varlıkları hakkında kapsamlı veriler elde edilmiştir. Bu veriler, Ayancık ilçesinin turizm açısından mevcut durumunu anlamak ve gelecekteki araştırma veya turizm geliştirme çalışmaları için temel oluşturmuştur. Saha gezisi, araştırmanın metodolojik yaklaşımını destekleyen bir strateji olarak değerlendirilmektedir. Saha gezisi sırasında yapılan yerinde incelemeler ve gözlemler genellikle nitel verilerin toplanmasına odaklanır. Araştırmacılar, bu tür saha çalışmaları sırasında derinlemesine ve ayrıntılı bilgi toplarlar ve elde ettikleri verileri daha derinlemesine analiz ederek yorum yapmaktadır (Larkin vd., 2021). Nitel araştırma deseni, sosyal bilimlerde sıkça kullanılan ve araştırmanın derinlemesine bir anlayış geliştirmesini sağlayan bir yaklaşımdır. Nitel araştırma, sosyal ve beşerî bilimlerde karmaşık olguları ve süreçleri anlamak amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Bu araştırma türü, belirli bir olguyu, katılımcıların perspektiflerinden ve doğal ortamlarında derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma deseni, görüşmeler, gözlemler ve doküman analizi gibi çeşitli veri toplama yöntemlerini kullanarak, incelenen konunun bağlamını ve anlamını ortaya çıkarmayı hedeflemektedir (Creswell ve Poth, 2016).

Araştırma Bulguları

Somut Kültürel Miras Potansiyeli

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tescil edilen toplam 47 somut kültürel varlığın 12 tanesi anıtsal yapı, 33 tanesi sivil mimarlık örneği taşıyan değerlerdir (Kaya, 2015: 219).

Resim 1. Çangal Evleri, 2023 (Merkez)

Ayancık, Türkiye'de tarihi öneme sahip birçok ahşap yapının bulunduğu bir yerdir. Bu eserler, Osmanlı dönemine ait izleri yansıtarak ve geleneksel Türk mimarisini keşfetme fırsatı sunmaktadır (Bayraktar, 2023). Aynı zamanda Ayancık'ın tarihi ahşap evleri, bölgenin kültürel mirasının önemli bir parçasını oluşturur ve yerel yönetim tarafından korunmalarına büyük önem verilmektedir. Bu evler, tarihî doku ve estetik açıdan büyük öneme sahiptir. Ziyaretçiler için bu tarihi ahşap evler, bölgenin tarihi ve kültürel dokusunu görmeleri açısından önemlidir.

Resim 2. Tarihi Ahşap Evler, 2023 (Merkez)

Ayancık, tarihi birçok ahşap evin bulunduğu bir köy görünümündedir. Ahşap evler, genellikle Osmanlı döneminden kalma ve geleneksel Türk mimarisini yansıtan özelliklere sahiptir. Tarihi ahşap evlerde genellikle ahşap oyma işlemleri, pencere detayları, ahşap cumbalar ve özgün süslemeler bulunur. Görselde yer alan detaylarda, evlerin estetik açıdan zengin ve çekici olmasını sağlamaktadır.

Resim 3. Askerlik Şubesi (Nüfus Müdürlüğü)

Resim 4. Tarihi Yalı (Sahil) Camii

1900 yılında ilçenin önde gelen isimlerinden Hacı Ahmet Efendi tarafından inşa ettirilen tarihi yapı, günümüzde Askerlik Şubesi ve Nüfus Müdürlüğü olarak hizmet vermektedir (Kaya, 2015:222). Söz konusu bina, bölgenin tarihi, kültürel ve estetik dokusuna derin bir katkı sağlamaktadır. Bu tarihi yapı, sadece işlevsel bir merkez olmanın ötesinde, yöresel mirasın taşıyıcısı olarak da büyük bir öneme sahiptir. Mimari yapısı ve zaman içinde korunan özgün detaylarıyla, bölgenin tarihî zenginliğini ve karakteristik özelliklerini günümüze yansıtan sembolik bir yapıdır. Turistik açıdan, bu tarihi bina, ziyaretçilere geçmişin izlerini sürme ve kültürel bir deneyim yaşama fırsatı sunarak bölgenin turizm potansiyeline katkıda bulunabilecek önemli bir yapısal miras ögesidir. Ayancık Sahil Cami, 1882 yılında inşa edilmiş geleneksel Türk ahşap mimarisinin güzel bir örneğini sunan önemli bir tarihi eserdir. Ahşap tavanı ve kiremitli kırma çatısı, caminin mimari özelliklerini belirginleştirir. Cami girişinin üstünde, yapının tarihi ve kim tarafından yaptırıldığına dair bilgileri içeren bir kitabe bulunmaktadır. Aynı zamanda kapı girişinde ahşap bir kadınlar mahfili bulunur ki bu, cami içinde kadınların ibadet etmesini sağlayan önemli bir mekân olduğunun göstergesidir (Kaya, 2015: 222). Ayancık Sahil Cami, zengin tarihî, kültürel ve mimari unsurlarıyla önemli bir yapı olarak öne çıkmaktadır. Bu tarihsel miras, Ayancık'ın turistik çekiciliğini artırarak bölgenin turizm potansiyelini güçlendirmekte ve ziyaretçilere benzersiz bir kültürel turizm deneyim sunmaktadır.

Resim 5. Tarihi Cezaevi (Kaya, 2015)

Resim 6. Archangelos Kilisesi, 2023

Kilisenin yeniden inşasına 1884 yılında başlanmış olmasına rağmen, asıl yapımının çok daha erken dönemlere dayandığı bilinmektedir. Ayancık Arkhangelos Kilisesi, halk arasında hala eski cezaevi binası olarak bilinmekte ve yapının günümüze kadar farklı zamanlarda değişik amaçlara hizmet ettiği anlaşılan somut kültürel miras niteliğinde önemli bir yapıdır (Tok, 2012:125). Ziyaretçilerin bu tür tarihi ve somut kültürel miras noktalarını ziyaret etmeleri, bölgenin geçmişine daha derinlemesine bir bakış sunduğundan bölgedeki gelenekleri, yaşam tarzları ve geçmiş zamanın izlerinin anlamda önemli bir turistik çekicilik unsuru olarak değerlendirilmektedir.

Resim 7. Tarihi Belçika (Zingal) Evleri, 2023

Koloni Mahallesi olarak bilinen, ZİNGAL şirketine ait işçilerin ikamet etmesi için 1945 yılına kadar toplam 35 lojman ve baraka inşa edilmiş (Kaya ve Yılmaz:2018: 132) günümüzde varlıklarını sürdürmekte ancak şehir merkezinde boş ve âtıl bir yerleşim alanı konumundadır. Bu alandaki mevcut durum, şehrin turizm potansiyeli açısından olumlu bir izlenim yaratmaktadır. Bu nedenle, yerel yönetimin bu bölgeyi turistik bir cazibe merkezi haline getirme yolunda adımlar atması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bölgenin turizme kazandırılması, yerleşim yerinin canlandırılması ve potansiyel turistik bir mekân haline dönüştürülmesi, şehrin genel turizm çekiciliğini artırarak bölgeye yeni bir nitelik kazandırabilir.

Resim 8. Otmanlı Çeşmesi, 2023 Yenikonak (Otmanlı) Köyü

Otmanlı Çeşmesi, Yenikonak (Otmanlı) Köyü, Merkez Mahallesinde bulunan çeşme Osmanlı İmparatorluğu döneminden kalan ve tarihi öneme sahip bir çeşmedir. Köy sakinlerinin verdiği bilgilere ve Bayraktar'ın (2023: 457) çalışmasında belirttiği üzere 17.yy yapılan Meydan Çeşmesi Osmanlı döneminin mimari tarzını yansıtarak, bölgenin tarihî ve kültürel dokusuna katkı sağlamaktadır. Ziyaretçiler için, Ayancık Otmanlı Çeşmesi bölgenin tarihi ve kültürel bağlamını anlamak adına önemli bir turistik kaynak teşkil etmektedir. Söz konusu çeşme ve çevresi, Osmanlı dönemine ait tarihi detayları yansıtarak, bu dönemin izlerini merak edenler için önemli bir keşif noktası niteliğindedir. Bu tarihi yapı, Osmanlı dönemi mimari özellikleri ve dönemin toplumsal-kültürel bağlamını anlamak adına araştırmacılara ve tarih severlere zengin içerik sunan çeşme turizmi kazandırılması son derece önemlidir.

Doğa Turizmi Potansiyeli

Şelaleler doğal güzellikleriyle yerli ve yabancı pek çok ziyaretçiyi cezbeden doğal oluşumlardır. Ayancık'ın önemli doğal güzelliklerinden biri olan Aksu bölgesinde yer alan şelale, mevsimsel şartlara bağlı olarak su debisinin azaldığı veya arttığı görülen doğal bir oluşumdur. Bu şelale, etrafındaki tabii görünüm ve suyun serinliği, ziyaretçiler açısından büyük bir çekicilik unsuru olarak öne çıkmaktadır. Söz konusu şelalenin bulunduğu bölge, doğal çevrenin sunduğu eşsiz manzaralarla birlikte, suyun berraklığı ve ferahlığıyla ziyaretçilerin ilgisini çeken etkileyici bir alan sunmaktadır. Ayancık ve çevresinde, bir dizi küçük çaplı şelale, çevrelerinde oluşan akarsu karstik şekillerle muazzam manzaralar sunmaktadır.

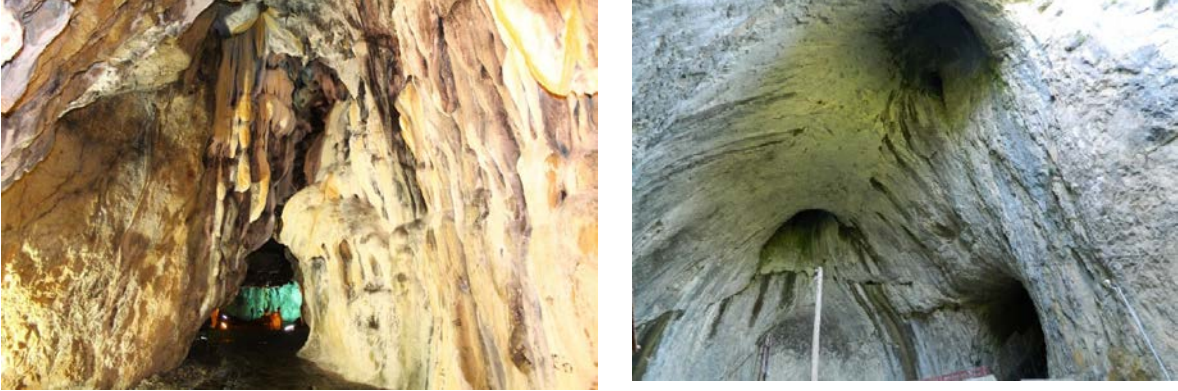

Resim 9. Sel felaketinden sonra oluşan Şelale

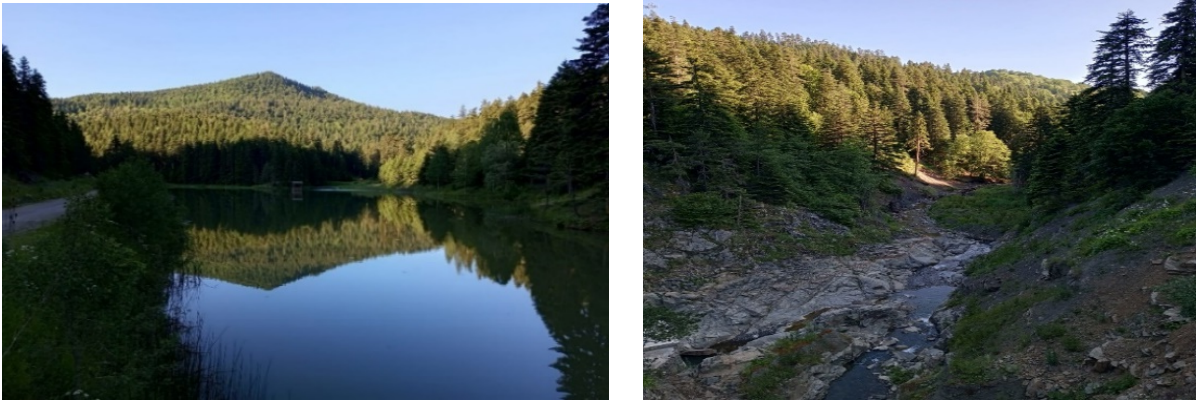
Resim 10. Çaylıoğlu Köyü, 2023

İstefan, 20. ve 21. yüzyıllarda köy statüsünde bulunan bir yerleşim bölgesidir ve günümüzdeki adını, yörede yaşayan Çaylıoğulları ailesinden almaktadır. Bu tarihi yerleşim, 16. yüzyılın sonrasında birçok seyyahın gezi rotalarında önemli bir konumda bulunmuştur (Yılmaz, 2020: 59) Ayancık, benzersiz doğal güzelliklere ev sahipliği yapan bir bölgedir; burada yeşilin ve mavinin eşsiz bir şekilde bir araya geldiği manzaralar, nadir rastlanan doğal cazibelerden biridir. Görselde yer alan koyun Yat turizmine elverişli olması bölgeye gelen kurvaziyer gemilerinin burada zaman geçirmesini sağlayacak ve bölgenin turizm hareketliliği artmasını ve ekonomisinin canlanmasına katkı sunacaktır. Ayrıca, koyun sunduğu doğal güzellikler ve çekicilikler, yerel işletmelerin ve hizmetlerin gelişimini destekleyerek turizm sektöründeki istihdamı da katkı sağlayacaktır. Dolayısıyla, bu koyun yat turizmi potansiyelini değerlendirmek, bölgenin turizm potansiyelini artırarak sürdürülebilir bir ekonomik büyümeye katkı sağlayabilmektedir. Bu bağlamda, Ayancık, doğa ve deniz tutkunları için zengin deneyimler sunan bir destinasyon olarak öne çıkmaktadır. Nitekim, son dönemlerde yapılan akademik çalışmalarda Çaylıoğlu'ndaki Ürgüne Tarlaları, Doğu Giranüstü, Kilise Tepesi, Sulu Kilise, Büyük Lüvep Tümülüsü gibi somut kültürel miras alanlarının varlığının gün ışığına çıkarılması, tanımlanması ve bölgeye değer katması ilgili vurguların yapıldığı görülmektedir (Gür ve Köroğlu, 2023).

Resim 11. İnealtı Mağarası, 2023

İnealtı Mağarası, Türkiye'nin doğal zenginliklerinden biri olarak kabul edilen ve Karadeniz bölgesinde yer alan bir mağaradır. Mağara, 1996 yılında Maden Tetkik Arama (MTA) Genel Müdürlüğü Jeoloji Etütleri Dairesi Karst ve Mağara Araştırmaları Birimi tarafından detaylı bir incelemeye tabi tutulmuş ve bu çalışmalar sonucunda turizme açılmıştır. Ancak, MTA'nın yaptığı detaylı incelemeler sonucunda toplam uzunluğu 658 metre olan mağaranın sadece 125 metrelik kısmının turizme uygun olduğu belirlenmiştir. Bu sebeple, turistik ziyaretlere açılacak olan mağara bölümünün uzunluğu 125 metreyi aşmamalıdır. Bu durum, mağaranın doğal yapısının korunması ve ziyaretçilerin güvenliği açısından önem taşımaktadır. Mağara çalışmaları ve ziyarete açılan kısımlarının belirlenmesi, doğal ve kültürel mirasın sürdürülebilir şekilde korunmasını sağlama amacı taşımaktadır (MTA, 2012). İnealtı Mağarası, değerli bir ekoturizm kaynağı olarak bilinmekte ancak mağaranın duvarlarına yapılan tırmanma ve yazı yazma gibi eylemler, kontrolsüz turist faaliyetleri nedeniyle meydana gelen tahribatı göstermektedir. Bu durumun bölge turizmin gelişimin olumsuz etkileyeceği ön görülmektedir (Kaya, 2015:151).

Resim 12. Akgöl Yaylası, 2023

Ayancık ilçesinde bulunan Akgöl Yaylası, doğal güzellikleri ve yemyeşil manzaralarıyla bilinen bir yayla alanıdır. Akgöl Yaylası, doğal gölleri, yeşil ormanları ve dağlık araziyle doğa severler için popüler bir turistik destinasyondur. Yayla atmosferi ve temiz havasıyla ziyaretçiler için dinlendirici bir ortam sunmaktadır. Akgöl Yaylası, mevsimlerin etkisiz olduğu her dönemde ulaşılabilir olması sebebiyle değerlendirilmesi gereken önemli bir cazibe merkezidir.

Ayancık ve Çevresinin Turizm Potansiyelinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma

Saha gezisinde göl çevresinin çeşitlik turistik aktivitelerin yapılacağı gözlemlenmiştir. Özellikle gençlik ve macera turizmine yönelik kamp ve karavan alanlarının son derece elverişli olması en önemli çekicilik unsur olarak görülmektedir. Bu durum, Akgöl Yaylası'nın doğal güzelliklerini ve turistik potansiyelini en iyi şekilde değerlendirmek için büyük fırsatlar sunmaktadır.

Ayancık ilçesi, zengin doğal kaynaklarıyla dikkat çeken bir bölge olup, özellikle Çangal ormanları ve Akgöl, turizm potansiyeli açısından önemli bir kaynağa sahiptir. Çangal'daki mevcut tesisler, yaz ve kış aylarında konaklamalar ile doğa odaklı etkinlikler için oldukça elverişlidir. Bu bölgede düzenlenecek gençlik kampları ve yaz okulları hem bölgenin turizm potansiyelini artırabilir hem de gençlerin doğayla iç içe deneyim yaşatmaktadır (Yeni vd. 2013:58).

Ayancık, zengin tarihi ve kültürel mirasa sahip bir ilçe konumundadır ve bu coğrafyada sivil mimarlık örneklerinin olduğu köyler mevcuttur. Sivil mimarlık, şehir içindeki konutlar, yapılar, köprüler ve tarihi eserler gibi sivil amaçlarla yapılan yapılardır ve genellikle dönemin mimari tarzını yansıtmaktadır.

Resim 13. Bakırlı Zaviye Köyü,2023

Resim 14. Avdullu Köyü,2023

Resim 15. Kökleyen Köyü,2023

Resim 16. Kızılcakaya Köyü,2023

Ayancık'ta gözlemlenen tarihi evler ve sivil mimari örnekleri, çoğunlukla Osmanlı dönemine ait geleneksel Türk mimarisinin izlerini taşımaktadır. Bu yapılar, ahşap malzemenin

yoğun olarak kullanıldığı ve bölgenin özgün mimari tarzının karakteristik özelliklerini yansıttığı eserler olarak öne çıkmaktadır. Söz konusu tarihi evler ve sivil mimari örneklerinin korunması ve restore edilmesi, kültürel mirasın muhafazası açısından büyük bir öneme sahiptir. Yerel yönetimler, bu tür tarihi yapılara yönelik koruma ve restore etme çabalarını desteklemekte ve teşvik etmektedirler. Bu çalışmalar, geçmişin izlerini günümüze taşıyarak, bölgenin tarihî ve kültürel kimliğini gelecek nesillere aktarmak adına hayati bir rol oynamakta ve bölge turizminin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Görsel estetiğiyle öne çıkan bu evler, sadece görsel bir değer taşımakla kalmayıp aynı zamanda köy pansiyonculuğu alanında önemli bir potansiyele sahiptir. Bu evler, sadece mimari açıdan değil aynı zamanda yapım şekilleri ve planlarıyla da turizm sektöründe yeni inşa edilecek yapılar için ilham kaynağı olabilir. Geleneksel mimarinin korunmasıyla birlikte, bu örnek tesisler aynı zamanda modern konaklama imkanları sunarak turizm alanında çeşitlilik ve yenilik getirecektir. Bu yaklaşım, turizm gelişimine katkı sağlayarak hem kültürel değerleri koruyacak hem de ziyaretçilere modern konfor sunacaktır.

Deniz Turizmi Potansiyeli (Plajlar)

Resim 17. Şehir Merkezi Sahilleri, 2023 (Ayancık Merkez Plajı, Çamurca Plajı)

Ayancık ve çevresi, ziyaretçilere denize ulaşma imkânı sunan çeşitli plajlar ve koylar ile çevrilidir. Bu doğal mekanlar içinde bazıları Ayancık ilçe merkezinde yer almaktadır, Örneğin Çamurca Plajı ve Ayancık Merkez Plajı gibi. Diğerleri ise Ayancık çevresindeki bölgelerde konumlanmıştır. Bu plajlar ve koylar, ziyaretçilere doğal güzelliklerle çevrili deniz keyfi yaşama olanağı sunmaktadır. Kıyının hemen arkasında yer alan orman dokusu ve bu bölgenin sakinleri olan küçük koylar, Ayancık'ın sahil bölgelerini eşsiz kılmaktadır. Ayrıca, yakın çevrede denizi kirletici endüstriyel tesislerin bulunmaması, bu doğal alanları daha da özel hale getirmektedir. Bu durum, Ayancık kıyılarını korunmuş ve doğal güzelliklerle çevrili benzersiz bir destinasyon haline getirerek, sürdürülebilir turizm açısından büyük bir öneme sahiptir (Kaya, 2015: 90; Yüksel, 2010:139).

Sonuç ve Öneriler

Ayancık turizm bakımından doğal güzelliklere ve kültürel zenginliğe sahip Sinop'un önemli ilçelerinden biridir. Başlıca turizm potansiyelleri somut tarihi-kültürel varlıkları ile doğa eksenli aktivitelerin olduğu ve ayrıca keten dokumacılığı gibi somut olmayan değerlerinde ön plana çıktığı görülmektedir. Şehir merkezinde yer alan Çangal ve Belçika (Zingal) gibi tarihi ahşap evleri, günümüzde ilçe nüfus müdürlüğü olarak kullanılan Tarihi Askerlik Şubesi, Tarihi

Yalı Cami, cezaevi olarak kullanılmış Archangelos Kilisesi aynı bölge içerisinde birbirine yakın yerlerdir. Ayancık ve çevresinde yer alan doğal güzellikler Akgöl ve yakın çevredeki yaylalar, Otmanlı Çeşmesi, İnaltı Mağarası, Çaylıoğlu (İstefan koyu), Şelaleler, Merkez ve Çamurca Plajı gibi sahiller, geleneksel mimari yapısını koruyan yapıların bulunduğu köyler ilçeyi turizm adına değerli konuma getirmiştir.

Ayancık ilçesinde, yöresel kültüre özgü keten dokumacılığı geleneği, sınırlı çapta olmasına rağmen hala yaşatılmaktadır. Bölge halkı arasında yerel el sanatlarına ilgi duyanlar için, Ayancık'ta yerel el tezgâhlarında üretilmiş keten ürünlerini satın alma, üretim süreçlerini yakından gözlemlene ve hatta kendi tercihlerine göre dokuma becerilerini geliştirme imkanları bulunmaktadır. Ayancık'ta yerel yönetim tarafından hayata geçirilen Ketenin Yolculuğu Projesi ile Sinop'un Ayancık ilçesinin geleneksel ürünü olan keten bezinin ve keten ipi yapma sanatının canlandırılması, ayrıca keten ipinin turizme kazandırılması hedeflenmektedir.

Önceden belirtilen bu turizm potansiyellerini dikkate alarak, Ayancık'ın bu imkânlardan yeterince faydalanamadığı tespit edilmiştir. Günümüzde, bölgede öne çıkan turizm faaliyetlerinden birinin deniz turizmi olduğu gözlemlenmektedir. Plaj kapasitesinin, özellikle Sinop merkezi başta olmak üzere Gerze, Ayancık, Helaldı ve Türkeli ilçelerinde yüksek olması, belirgin bir durumdur.

Tabiatın ve kültürel mirasın korunması son derece kritik bir meseledir. Altyapı çalışmaları sırasında çevreye duyarlı yeni teknolojilerin kullanılması ve doğanın en az şekilde zarar görmesi ilkesine büyük özen gösterilmelidir. Altyapı hizmetlerinin planlanma sürecinde, doğal denge ve uyum önemli bir vurgudur. Özellikle, saha çalışması sonucunda ilçenin en önemli sorunlardan biri olan karayolu ulaşımının yeterli olmaması, yolda geçen sürelerin uzun olması, yolların bakımsızlığı ile deniz ulaşımının artırılması gibi faktörler, turizm potansiyeli açısından önemle üzerine düşülmesi gereken konulardandır.

Bölgedeki alan gezisinde çok farklı doğal güzelliklerin olduğu ancak bunların turizm çekicilik unsuru olarak tanıtım eksikliğinin olduğu görülmektedir. Yerel yönetimler, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri arasındaki iş birliği çerçevesinde, ilçenin turistik değerlerinin tanıtım ve sergilenmesi son derece önemlidir. Yabancı turistlerin ilçeye olan sınırlı ilgisi dikkate alınarak, yabancı ve potansiyel turistleri çekmeye yönelik tanıtım faaliyetlerinin önemi vurgulanmalıdır. Bu doğrultuda, Ayancık için hazırlanacak turist rehberleri, broşürler, kitaplar ve dergiler gibi tanıtım materyalleri, ilçenin turizm pazarlama stratejilerinde öncelikli bir yere sahip olmalıdır.

Ayancık ilçesi, Çangal ormanları ve Akgöl gibi kaynaklarını yeterince değerlendirememektedir. Özellikle Çangal'daki tesisler, yaz ve kış sezonunda konaklamalar ve doğa etkinlikleri için oldukça uygun bir konumdadır. Bu alanlarda gençlik kampları ve yaz okulları düzenlenmesi önerilmektedir. Ayrıca, eski ve işlevini yitirmiş tesislerin yenilenerek modern tesislere dönüştürülmesi gerekmektedir. Ayancık ilçesi Çangal mevkiinin tabiat parkı olarak tescil edilmesi önemlidir.

Ayancık'ta turizm sektörü için belirgin bir problem konaklama eksikliğidir. İlçe genelinde tur halinde veya gruplar halinde gelen konuklara hizmet verebilecek yeterli otel ve benzeri işletmenin olmadığı görülmektedir. Bu durum, turist gruplarının farklı işletmelere yerleştirilmesini zorunlu kılar. Bu durum ziyaretçiler ile tur operatörleri tarafından olumsuz bir şekilde karşılanmaktadır.

Saha çalışmasında en dikkat çeken durumlarından bir tanesi de ilçe merkezinde yer alan ve tarihi ile bilenen eski adıyla Koloni mahallesindeki Zingal evlerindedir. Bu yapılar eskiden bölgede bulunan tomruk fabrikasının işçilerinin barınma alanları iken günümüzde kullanılmayan, boş ve atıl durumdadır. Bu durum, bu tarihi yapıların yeniden canlandırılması ve turizm amaçlı kullanımının artırılması potansiyelini göstermektedir. Böylece, ilçenin konaklama imkanları genişleyebilir ve turizm hareketliliği artabilir. Ayrıca, bu binaların ilgili yerel yönetimlerin girişimleri ile restore edilmesi, kültürel ve tarihi mirasın korunması da katkı sağlayacaktır.

Ayancık'ın çevresinde büyük ölçekli sanayi tesislerinin bulunmaması, Ayancık ilçesini hava, su veya gürültü kirliliği gibi problemlerle karşılaşmadan, doğal ve huzurlu çevre arayanlar için çekici bir ekoturizm merkezi haline getirmektedir.

Saha çalışmalarının ve araştırmacıların gözlemleri çerçevesinde genel bir değerlendirme yapılacak olursa, Ayancık'ın turizm potansiyelinin, yerel kültürel mirasın tanıtılması ve doğa turizminin teşvik edilmesi yoluyla önemli ölçüde artırılacağı sonucuna varılmaktadır. Özellikle geleneksel keten bezi üretimi gibi özgün kültürel unsurların ön plana çıkarılması, bölgenin turizm çekiciliğini artırmada etkili olacaktır.

KAYNAKÇA

- AKYURT, H. (2022). "Pandemi ile Değişen Turist Tercihleri Sonucu Otellerin Yeniden Yapılanma Yöntemleri: Giresun Ramada By Wyndham Örneği". *Journal of Social and Humanities Sciences Research*. 9(80), 180-193.
- APAK, Ö. C. (2023). Destinasyon İmajının Destinasyon Aidiyetine Etkisi: İzmir İlini Ziyaret Edenler Üzerine Bir Araştırma. *Turizm Akademik Dergisi*, 10 (1), 69-84.
- APAK, Ö.C., Uğur, İ., ve Gökkaya, S. (2023). "Yerli Turistlerin COVID-19 Pandemisi Sonrasında Turizm Türü Tercihleri ve Seyahat Motivasyonları". *8.Uluslararası Sosyal Bilimler Paris Kongresi*,1-3 Nisan, Paris.
- BAYRAKTAR, M. S. (2023). "Sinop Ayancık Yenikonak (Otmanlı) Köyü'nde Geleneksel Kırsal Mimari". *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 457-488.
- CRESWELL, J. W., ve Poth, C. N. (2016). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage publications.
- ÇAM, O., ve Çılgınoğlu, H. (2021). "Tosya İlçesinin Turizm Potansiyeli". *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*. 6(1), 156-175.
- DEMİR C., ve Çevirgen, A. (2006), *Ekoturizm Yönetimi*, 1. Baskı Nobel Yayın, Ankara.
- GÖSSLİNG, S., Scott, D., ve Hall, C. M. (2020). "Pandemics, tourism and global change: a rapid assessment of COVID-19". *Journal of sustainable tourism*.29(1), 1-20.
- GÜÇLÜ, Y. (2010). "Sinop-Ordu Kıyı Kuşağında İklim Konforu ve Deniz Turizmi Mevsiminin İklim Koşullarına Göre Belirlenmesi". *Doğu Coğrafya Dergisi*. Cilt 15, Sayı 23, 2010.
- GÜNDÜZ, E., ve Erdem, R. (2011). "Obstacles to Heritage Tourism Planning: Socio-spatial Planning Problems within Mardin". 1-17.
- GÜR, D. ve Köroğlu, G. (2023). "Sinop'un Ayancık İlçesi Çaylıoğlu Köyü (Stefan/İstefan) Tarihi Yerleşim Alanı". *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*. 6(1), 35-50.

- JAFARİ, K., Saydam, M. B., Erkanlı, E., ve Olorunsola, V. O. (2020). "The impacts of the COVID-19 pandemic on the consumer behavior of Turkish tourists". *Revista Turismo Estudos e Práticas-RTEP/UERN*. (5), 1-17.
- KAYA, M. (2015). *Ayancık ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Potansiyeli*. Sinop: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- KAYA, M., ve Yılmaz, C. (2018). "Bir Anadolu kentinin kuruluş ve gelişmesinde sanayinin etkisi: Ayancık örneği". *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 167-188.
- KUTLU, D. (2021). "Destinasyon Pazarlaması Perspektifinde Kültürel Miras. Divriği Çiğdemli Köyünün Keşfi". *Kent Akademisi*, 14(1), 59-72.
- LARKİN, M., Flowers, P., ve Smith, J. A. (2021). "Interpretative phenomenological analysis: Theory", method and research. 1-100.
- MTA (Maden Tetkik Arama). (2012). "*İnaltı Mağarası (Sinop-Ayancık) araştırma raporu mimari ve elektrifikasyon uygulama projesi*". Ankara.
- TOK, E. (2012). "Ayancık Arkhangelos Kilisesi". *Sanat Tarihi Dergisi*. 21(1), 111-126.
- WANG, I. M., ve Ackerman, J. M. (2019). "The Infectiousness of Crowds: Crowding Experiences Are Amplified By Pathogen Threats". *Personality and Social Psychology Bulletin*, 45(1), 120-132.
- YAŞAR, İ. (2020). "Pandemi (Covid 19 salgını) Sürecinin Bireylerin Tatil Çıkma Eğilimlerine Etkisi". *Turizm Çalışmaları Dergisi*. 2(2), 1-14.
- YENİ, E., Gürleyen, K.F., Gülnar, Ö., Karahan, F., Gökgün, A., Taşdemir, Ü., ve Demir, İ. (2013). "*Sinop Doğa Turizmi Master Planı*". Orman ve Su İşleri Bakanlığı 10. Bölge Müdürlüğü.
- YILDIZ, T. (2013) "Ayancık İlçe Analizi". Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı.1-39.
- YILMAZ, C. (2020). "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Sinop'ta İdarî Sınır Değişiklikleri ve Devlet-Millet İlişkisi". *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 4/1, 55-77.

EXTENDED ABSTRACT

Literature Review:

When the national and international literature is examined, it is seen that there are many domestic and foreign studies to reveal the tourism potential of cities or regions. However, it is seen that there are not enough studies on Ayancık and its surroundings. In this context, it is necessary to reveal the touristic diversity and potential of Ayancık and its surroundings and to make efforts for the development of tourism important. When previous studies in the literature are analysed, it is observed that some of them focus on regional tourism diversity and characteristics, while others aim to reveal the holistic tourism potential of the region.

In this study, it is seen that the tourism potential of Ayancık and its surroundings shows diversity. Historical and tangible cultural assets and natural beauties in and around Ayancık have been identified as the strong factors determining the tourism potential of the region.

Methodology:

As the research method in the study, in the first stage, a literature review was conducted to determine the existing information and studies related to the determined purpose. This step provides the researcher with a basis for understanding previous studies on the topic, synthesising existing knowledge and understanding the context of the research. In the other stage, in order to determine the current situation in Ayancık district, a 3-day field trip was organised to the region in June and existing tourism assets were examined on site. Field trip enables the researcher to visit a specific geographical region and collect data on site.

Results and Conclusions:

Ayancık is one of the important districts of Sinop, which has historical, cultural and natural richness in terms of tourism. The main tourism potentials are tangible historical and cultural assets and ecotourism. Historical wooden houses such as Çangal and Belgian (Zingal) in the city centre, the Historical Military Branch, which is now used as the district population directorate, the Historical Yalı Mosque, the Archangelos Church, which was used as a prison, are some of the tangible cultural assets close to each other in the same region. The natural beauties around Ayancık are Akgöl and the nearby plateaus, Otmanlı Fountain, Inaltı Cave, Beaches such as İstefan (Çaylıoğlu Village), Waterfalls, Centre and Çamurca Beach, and villages with examples of traditional civil architecture make the district valuable for tourism.

In Ayancık, the tradition of linen weaving, which is specific to the local culture, is still alive, although on a limited scale. It is observed that one of the prominent tourism activities in the region is sea tourism. Beach capacity is high especially in the centre of Sinop and in the districts of Gerze, Ayancık, Helaldı and Türkeli. Çangal forests and Akgöl plateau around Ayancık offer nature lovers experience. These areas provide an ideal environment for nature activities such as camping and caravan tourism, as well as activities such as photography and nature walks. In addition, endemic plant species in the region attract the attention of botanical experts. Çangal forests and Akgöl plateau around Ayancık offer an important field experience for nature lovers. These areas provide an ideal environment for nature activities such as camping and caravan tourism, as well as activities such as photography and nature walks. In addition, endemic plant species in the region attract the attention of botanical experts.

After a 3-day field study in the region, it was determined that despite the tourism values mentioned above, the tourism event has not been realised much and there are deficiencies in this sense. Especially after the flood disasters in recent years, all resources are spent on the rehabilitation of the stream in Ayancık, which postpones the investments to be made in the tourism of the region. In the field study conducted around Ayancık, it was observed that there are many nature tourism attraction elements. However, inadequate infrastructure and inaccessibility in reaching these places is one of the biggest problems. In another important result, a significant problem for the tourism sector in Ayancık is the lack of accommodation. There is no facility in the district that can accommodate guests arriving in tours or groups at the same time. This situation necessitates the placement of tourist groups in different establishments and this is negatively received by visitors and tour operators.

In conclusion, Ayancık and its surroundings offer various tourism activities to local and foreign visitors who want to discover the historical, cultural and natural richness of the region.

Ayancık ve Çevresinin Turizm Potansiyelinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma

Strategic approaches need to be developed in order to utilise this potential more effectively and to overcome the deficiencies and weaknesses mentioned above.